

řízení, a dle § 495 tr. z. může pro útok na pověst zemřelého učiněný vznést též manžel žalobu pro urážku na cti.

10. Pokud při výměře trestu na manžela odsouzencova ohled brátí sluší (§§ 55 a 260 tr. z.) srv. čl. Tresty.

III. Ohledně práv a povinností manželů smlouvou založených viz čl. Smlouvy svatební.

Manželka.

S manželstvím spojuje rakouské právo mnohonásobné účinky právní pro manželku. Zákon prohlašuje manžela za hlavu rodiny (§ 91 o. o. z.); manželka tudíž přichází pod jeho moc. Ačkoli ovšem není to ani moc manželova ve smyslu starého práva římského ani mundium ve smyslu práva germánského, přece přichází moc tato jak v právu veřejném, tak i soukromém v mnohých směrech ku platnosti.

1. Žena ztrácí sňatkem své posavadní jméno rodinné, obdrží jméno svého manžela a požívá práv jeho stavu. Otázka, zdali nabývá šlechtictví muže svého či pozbývá svého šlechtictví vlastního, jest sporná a nebyla § 92 o. o. z. rozhodnuta.

2. Bydliště mužovo platí vzhledem k soudní příslušnosti také za domicil ženy, pokud soudně s ním rozvedena nebyla, resp. pokud manželství trvá (§ 19 jur. n.; § 10 zák. ze dne 20. května 1860 č. 78 ř. z.; § 70 nové jur. n.).

3. Manželka obdrží domovskou i státní příslušnost mužovu a podržuje tuto i po jeho smrti (§ 32 o. o. z., d. dv. kanc. ze dne 23. února 1833 č. 2595 sb. z. s.).

4. Manželka jest povinna muže do jeho bydliště následovati a domácnost s ním sdílet, ač nejsou-li tomu na odpor zvláštní předpisy zákonné nebo vyšší ohledy, na př. neoprávněné vystěhování, vypovězení ze země, trest na svobodě a pod. Rubem této povinnosti jeví se pak býti právo ženy žádati, aby ji muž přijal ve svou domácnost. Obojí může soudce v řízení nesporném naříditi. (Srv. roz. nejv. s. sb. »Gl. U.« č. 10638, 11669). Exekuci rozkazu tohoto lze vésti dle § 19 říz. ve v. nesp. (sb. »Gl. U.« č. 8228, 10492).

5. Muži přísluší přední (ne výhradně) právo domácnost řídit, a jest manželka tudíž povinna, pokud toho domácí pořádek vyžaduje, nařízení jeho, jak sama plnit, tak i k tomu působiti, by provedena byla (§ 92 o. o. z.).

6. Nad manželkou v čas sňatku ještě nezletilou nabývá muž všech práv otci nebo poručníku ohledně osoby její příslušejících (§ 175 o. o. z.) a tito podrží do její zletilosti práva a povinnosti opatrovníka toliko ohledně jmění jejího. Ostatně závisí na posouzení soudu, zdali i toto opatrovnictví muži má býti postoupeno čili nic (§ 260 o. o. z.). Zemře-li manžel za nezletilosti ženiny, vrací se tato pod dřívější otcovskou resp. vrchnoporučenskou moc (§ 260 o. o. z.).

7. Manželka jest povinna dle sil svých muži v domácnosti i živnosti pomáhati, jest však také oprávněna žádati od něho výživu jeho jmění přiměřenou a to bez ohledu k tomu, zdali má jmění své vlastní a přinesla-li muži svému věno čili nic. Právo toto nemůže však ku platnosti přivést, jestliže manžela bezdůvodně opustila a zdráhá se společnou domácnost s ním sdílet (roz. nejv. s. sb. »Gl. U.« č. 3021, 3076, 10747, 12853), nebo bylo-li manželství její vinou soudně rozvedeno (§ 1264 o. o. z.).

Naproti tomu nepozbývá tohoto nároku, bylo-li manželství soudně rozvedeno pro vinu manželovu (§ 1264 o. o. z.) nebo ze zavinění manželů obou (dv. d. ze dne 4. května 1841 č. 531 sb. z. s.). Po smrti mužově přísluší vdově ještě po 6 neděl, a, je-li těhotná, až do uplynutí 6 neděl po slehnutí obyčejná výživa z pozůstalosti. Pokud však této výživy požívá, nemůže žádati vdovského platu smlouvou snad jí vyhrazeného (§ 1243 o. o. z.).

Upadne-li muž v konkurs, nemá manželka nároku na výživu z konkursní podstaty, nýbrž může žádati toliko požívání smlouvou snad jí vyhrazeného vdovského platu, resp. požívání věna a i to jen pod podmínkou, že na úpadku mužově žádné viny nemá (§ 1260 o. o. z.). Prohlášení mužovo před vypuknutím konkursu, že věno obdržel, tvoří proti podstatě důkaz ve prospěch ženy nebo jejich právních nástupců jen tenkrát, jestliže se stalo ve formě notářského aktu buď při přijetí věna nebo nejdéle rok přede dnem zahájení konkursu (§ 49 konk. ř., § 1, c) zák. ze dne 25. července 1871 č. 76 ř. z.).

Zdali také manželka jest povinna poskytovat slušnou výživu manželu k výdělků nezpůsobilému a nemajetnému ze svého jmění, jest sporno. Pro: § 44 o. o. z. »vzájemnou« pomoc, analogie § 796 a 1264 o. o. z. ku konci. Proti: § 91 a 92 o. o. z., které jednájíce o povinnosti alimentární, závazku manželčina neuvádějí.

8. Manžel zastupuje manželku v každém směru (§ 91 o. o. z.). Toto zastupování má význam zvláště pro správu jmění manželce náležejícího. Objem tohoto zákonného práva zastupovacího jest sporný. Dle panujícího mínění jest muž oprávněn předsevzítí všechny soudní («Gl. U.» 11591) i mimosoudní úkony obyčejné správy hospodářské (§ 233 o. o. z.), avšak k dispozicím jměním manželčiným, jež vykráčí z mezí těchto, zejména k jednáním v § 1008 o. o. z. uvedeným, má zapotřebí speciálního zmocnění své manželky. Ve příčině této správy ručí manžel toliko za kmenové jmění. O požitcích během správy vytěžených účtů klásti nemusí, ač nebylo-li tak výslovně umluveno; tyto pokládají se až do dne ukončené správy za vyrovnané (§ 1239 o. o. z.). Správu tuto nelze však pokládati za jakési poživací právo manželovo, pročť také exekuce pro dluhy mužovy na požitky jmění manželčina se nepřipouští. Manželka však může i požívání svého jmění smlouvou ve formě notářského aktu uzavřenou (§ 1 zák. ze dne 25. července 1871 č. 76 ř. z.) manželu svému odstoupiti. Ani manželka pak, jestliže v tomto případě sama bez odporu mužova požitky během manželství vybrala, není povinna účty klásti (§ 1240 o. o. z.).

Jelikož zákonné zástupnictví mužovo není jeho právem, nýbrž povinností, může manželka kdykoli muži je odejmouti a buď sama své jmění spravovati nebo i jiného správce si zříditi (§ 1238, 1240 ku konci o. o. z.). Povolila-li však svému muži správu svého jmění výslovně a pro vždy, může mu ji odníti jen v případech nutných nebo při nebezpečí škody. Naproti tomu však má muž právo, nepořádnému hospodaření své manželky přiměřeným opatřením, jež po případě soudně schváleno býti musí, přítrž učiniti a může ji, jsou-li tu zákonné podmínky, přímo za marnotratnici dáti prohlásiti (§ 1241 o. o. z.).

9. Práva manželi ku jmění manželčině eventuelně příslušící ospravedlňují předpis čl. 7 obch. z., že manželka beze svolení manžela svého nemůže býti obchodnicí. Toto svolení může býti uděleno též mlčky tím, že manželka s jeho vědomím obchod provozuje a muž tomu neodporuje, nebo

může býti k žádosti manželčině nahrazeno výrokem soudu, jestliže z úředního šetření plyne, že tím práva manželova ohrožena nebudou (§ 6 úv. zák. k obch. z.). Obchodnice ručí za obchodní dluhy celým svým jměním bez ohledu na právo správy nebo jiných práv mužových na tomto jmění manželstvím založených. Pozůstává-li mezi manžely společenství statků, ručí i jmění společné. Naproti tomu neručí dle rak. práva manžel svým vlastním jměním za obchodní dluhy manželčiny (§ 8 obch. z.).

10. Manželku kupcovu, byť i muži svému v obchodní živnosti pomáhala, nesluší za obchodnici pokládati (čl. 7 al. 3 obch. z.) a neručí tudíž ona svým jměním za dluhy mužovy. Mají li však nároky její ze smluv svatebních býti účinny proti obchodním věřitelům muže, jehož firma v obchodním rejstříku jest zanesena, musí manželka postarati se o jejich zápis v rejstřík obchodní (§ 50 konk. ř., § 16 úv. z. k obch. z.). Účinek tento proti třetím osobám nastává dnem, kdy zápis do obchodního rejstříku u obchodního soudu v sídle obchodního závodu byl proveden. V konkursu však uvedená práva manželčina ustupují pohledávkám obchodních věřitelů mužových, jež vznikly přede dnem zápisu, tak že manželka musí těmto věřitelům nahraditi to, oč oni méně obdrží následkem této konkurence manželčiny (cit. § 16 úv. z. k obch. z. a § 50 konk. ř.).

Manželství.

I. Pojem.

Manželství jest právem uznané, úplné a trvalé společenství života mezi dvěma osobami různého pohlaví. Základ manželství tvoří dle § 44 o. o. z. smlouva manželská. V této prohlašují dvě osoby různého pohlaví (ve formě zákonem předepsané) vůli v nerozdielném společenství žiti, dítky ploditi, je vychovávat i vzájemnou podporu si poskytovat. Smlouva manželská zakládá tudíž práva rodinná, na rozdíl od smluv svatebních, jimiž upravují se majetkoprávní poměry mezi manžely.

Pouhé faktické spolužití dvou osob různého pohlaví, právem neuznané, jež uzavřeno bylo bez šetření zákonem předepsaných formálností, označuje se obecně jako divoké manželství (konkubinát, viz tento článek). Od tohoto však sluší rozeznávat i t. zv. manželství zdánlivé, t. j. takový poměr manželský, jenž byl uzavřen sice ve formě zákonné, jemuž však vadí překážka manželství. Takové manželství zdánlivé, byť i neplatné, jeví přece dle zákona určité účinky a to na dosažení dispense od překážky stávající (viz čl. Dispense překážek manželství), na opětování prohlášení konsensu manželského bez opakování ohlášek (§ 88 o. o. z.) a na práva dětí. Dle § 160 o. o. z. a dle cís. nař. ze dne 3. července 1858 č. 92 ř. z. pokládají se totiž dítky z manželství zdánlivého za děti manželské, jestliže překážka manželství potom odpadla, nebo jestliže alespoň jeden z manželů beze své viny o překážce té nevěděl (t. zv. manželství putativní); ovšem v případě druhém zůstanou děti tyto vyloučeny z nabytí toho jmění, jež řády rodinnými zvlášť jest vyhrazeno potomkům manželským. O statu dítěte nemůže býti rozhodnuto v procesu o neplatnost manželství, nýbrž ve sporu zvláštním (roz. ze dne 13. listopadu 1883 č. 11896 sb. »Gl. U.« č. 9651).

Rozdílu mezi manželstvím stavu přiměřeným a nepřiměřeným (mesalliance) zákonodárství rakouské nezná; přece však uzavření manželství nerovného může míti za následek ztrátu jisté výhody, na př. odkazu, jenž byl komusi zanechán pod podmínkou, že nevejde v manželství s určitou